

Motion till riksdagen

1989/90:A94

av Görel Thurdin (c)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

Mot.
1989/90
A94-97

Västernorrlands län – ett skogslän

Västernorrlands län är ett av våra viktiga skogslän. Skogsindustrin ger det största exportnettot i vårt land och är därmed av avgörande betydelse för vår bytesbalans och för svensk ekonomi. Dess verksamhet är beroende av möjligheterna till arbetskraft ute i skogsbygderna, möjligheterna till bra kommunikationer på både väg och järnväg, möjligheterna till bra service i kommunerna. Det är därför av avgörande betydelse hur befolkningsutvecklingen blir i skogslänen bl.a. Västernorrlands län. Regeringen har som vanligt inte insett Västernorrlands läns situation. Man har dessutom helt negligerat Ångermanlands stora glesbygd och enbart stirrat sig blind på de större tätorterna i länet. Ångermanland består till större delen av ren skogsbygd.

Länet har också under lång tid varit utsatt för stora strukturomvandlingar, varvid sysselsättningen påverkats på ett påtagligt sätt. Det har då aldrig varit fråga om sådana komensationer som vi har sett vid liknande förändringar i Malmö, Uddevalla och Blekinge, för att nämna några exempel. Länet har till stor del fått klara dessa omställningar självt. Det kan därför finnas anledning att visa en mer observant attityd till länets situation.

Skogslänen och vägarna

I skogslänen har järnvägssatsningarna varit allmänt dåliga, trots att industrin har haft ett stort behov av att använda järnvägen till de tunga transporterna i så stor utsträckning som möjligt. Därtill har vägarna under lång tid varit utsatta för ett eftersatt underhåll. När vägförvaltningarna mätt standarden på våra länsvägar har det visat sig att skogslänen har de sämsta vägarna och vägar som är mest eftersatta i underhåll. Det gäller då vägar med 500 fordon per dygn och mer. Jag kan därmed konstatera att trots att dessa län har så stor näringspolitisk betydelse är de i störst behov av satsningar på vägar och järnvägar.

I Västernorrlands län har det gått så långt att vägförvaltningen tvingats börja riva bort asfalt istället för att utöka den permanentade andelen av vägnätet. Undertecknad och Martin Olsson har i en tidigare motion yrkat på ett särskilt vägpaket till Västernorrlands län, som har det i särklass sämsta vägnätet av samtliga skogslän och där mätningarna visat på det mest eftersatta vägnätet när det gäller underhåll.

Jag anser att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att göra en genomgripande analys av kommunikationsnäten i skogslänen och att regeringen därefter återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder. Riksrevisionsverket har också framhållit att det är mer lönsamt att satsa på underhåll i dessa län, än i de län där vägarna är i relativt gott skick. Regeringen tycks inte ha förstått den samhällsekonomiska betydelsen av att vi i vårt land har ett vägkapital som förvaltas dåligt och förfaller fortare än det förnyas.

Botniabanan som pendlingslänk

Regeringen har i propositionen framhåvt betydelsen av möjligheterna till pendling mellan orter och pendlings betydelse. Med tanke på den ambitionen bör regeringen genast ta initiativ till projektering av Botniabanan och starta med delen Härnösand–Kramfors och länken mellan Örnsköldsvik och Umeå. Örnsköldsvik har ett rikt näringsliv på industrisidan, medan den offentliga sektorn inte sysselsätter så många och möjligheterna för kvinnor att få arbete är dåliga. I Umeå däremot är det tvärtom. Det borde därför anses angeläget med Botniabanans tillkomst mellan dessa två städer. Vad gäller delen Härnösand–Kramfors-länken är det nödvändigt att motverka effekten av en eventuell brobyggnad vid Veda genom att satsa parallellt på Botniabanan i det området. Man kan också tänka sig att binda samman de olika arbetsmarknaderna i Ådalen genom att Botniabanan ger bättre pendlingsmöjligheter.

Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag avseende Botniabanan. Regeringen måste visa handlingskraft och nytänkande när det gäller finansiering av stora järnvägsinvesteringar.

Utbildning och forskning

Högskolan i Sundsvall/Härnösand har en stor betydelse för länet. Alltsedan starten har den haft en gynnsam utveckling. Det finns emellertid brister i regeringens förslag. Högskolan kommer inte att kunna bygga upp en tillfredsställande forskningsorganisation utifrån de resurser som regeringen anvisat till de mindre högskolorna. Centerpartiet har i en partimotion föreslagit att ytterligare 0,5 milj. kr. skall tilldelas högskolan i Västernorrlands län.

I regionalpolitiska utredningen (REK 87) konstaterades att övergång från gymnasieskola till högskola är väsentligt lägre i de områden som har enbart mindre högskolor jämfört med de som har mer utbyggt högskoleväsen. Övergången till doktorandutbildning för studenter vid dessa mindre högskolor är endast 10 % av de övriga högskolornas. Detta har naturligtvis sin grund i att man inte har någon forskningsorganisation och att lärarna vid dessa högskolor inte getts möjlighet till forskaruppgifter.

Ovannämnda förhållande är av stor betydelse för länet med tanke på den allvarliga situation som länet befinner sig i. För skogsindustrin och den elintensiva industrin i länet vore det av största vikt att högskolan fick inrätta forskning och utbildning med inriktning på elenergiteknik, miljöteknik och processteknik. Det är tre områden av vital betydelse för länet och dess ut-

vecklingsmöjligheter. Samhällsinsatser på dessa områden i högskolans regi skulle innebära såväl en betydande regional förstärkning som en viktig personell åtgärd med inriktning mot en av våra viktigaste exportbranscher.

Mot. 1989/90
A94

Västernorrlands exportindustri i ett internationellt perspektiv

En av Sveriges och den svenska välfärdens ödesfrågor inför 90-talet är frågan om den svenska industrins fortsatta internationella konkurrenskraft och bibehållna internationella position. Farhågorna är många, varningssignaler och statistik talar sitt tydliga språk om förlorade marknadsandelar, ett ökat beroende av internationellt sårbar storindustri, investeringsflykt, försämrad produktivitetstillväxt m.m. En stark, strukturförändrad och växande industri är ett måste inför framtiden.

I Västernorrlands län finns en stark exportinriktad och tung basindustri av stor nationell betydelse. Västernorrslänningen står för ca 8 % av landets bruttoexport, vilket i kronor utgör ca 25–30 miljarder – men endast ca 3 % av befolkningen. I enbart Örnsköldsviks kommun är motsvarande siffror 3 % mot en befolkningsandel om 0,6 %, dvs. en bruttoexportandel om fyra gånger sin befolkningsandel. Av den totala industriproduktionen i Örnsköldsviks kommun går ca 75 % på export!

Den västernorrländska industrin har emellertid också strukturproblem. För exempelvis verkstadsindustrin, dit storföretag som Hägglund & Söner, Sunds Defibrator, ABB-gruppen och Sundsvalls Verkstäder hör, och som är den sysselsättningsmässigt största industribranschen i länet med en mycket hög exportandel i produktionen, finns tydliga indikationer på försämrad konkurrenskraft. Produktivitet, teknikförnyelse och vinstnivåer har under 1980-talet varit sämre i Västernorrland än i många andra delar av landet. (Källa: SIND 1989) Behovet av effektivisering och marknadsexpansion är uttalade också av branschens egna företrädare.

Datoriseringsnivån, liksom andel högskoleutbildade inom verkstadsindustrin generellt i länet är, relativt andra län, låg. Behovet av teknikförnyelse är större än på de flesta andra håll. Detta föga uppmärksammade faktum måste förvisso bli föremål för en konstruktiv uppmärksamhet. De bedömningar som kan göras över utsikterna för den västernorrländska småindustrins utveckling inom verkstadsområdet är inför kommande lågkonjunktur mycket oroväckande.

Med denna korta resumé har avsetts att ge en belysning både av något om länets industris betydelse och av något om dess problem. I den regionalpolitiska propositionen behandlas de näringspolitiska frågorna i ett internationellt perspektiv mycket sparsamt. I princip hänvisas till kommande ställningstagande om eventuellt EG-samgående och därvid kommande regionala effekter för exportindustrin. Problem skall så att säga lösas i ett efterhandsskede och inte preventivt. ●ron för att förekomsten av näringspolitiska satsningar eller viljeinriktningar ges internationella tolkningar innebärande konkurrensfördelar för den svenska industrin är stor och uttalad i propositionen.

I medvetandet om de infrastrukturella satsningarnas betydelse för näringslivsutveckling, arbetskraftsrekrytering, flyttningsbenägenhet, kan hit-

tillsvarande sådana för Västernorrlands län betraktas som extremt ordinära. Ett "perifer" geografiskt läge får inte utgöra en konkurrensnackdel för industrin. Insatserna måste därvid ges en inriktning mot utvecklingsorienterade företag, industrinära tjänsteföretag, kompetensuppbyggnad, teknikförnyelse, nyföretagande, långsiktig strukturuppbyggnad, koncentrationsutjämning och en infrastrukturförbättring inom framför allt transport- och kommunikationssektorn. Insatserna kräver en helt förnyad regionalpolitik.

Fisket

På grund av utfiskningen längs den ångermanländska kusten har flera yrkesfiskare blivit av med sin yrkesfiskelicens, därför att de inte kunnat försörja sig huvudsakligen på fisket. Det är bedrövligt att inte åtgärder vidtogs i tid för att stävja detta. Jag anser att det nu är nödvändigt med åtgärder så att dessa fiskare kan leva kvar i sin skärgårdsmiljö utifrån en verksamhet där. Fiskeristyrelsen bör därför ges direktiv om ett aktivare ingripande mot utfiskning där sådant befaras. Jag har i en annan motion föreslagit åtgärder avseende skärgårdens specifika behov.

Skogslänens överlevnadsvillkor

Det är inte bara beslut om kommunikationer som påverkat skogslänet negativt. Även införande av energimoms är ett hårt slag mot glesbygden. Att slippa en del av fordonsskatten är inte nöjaktigt. Bensinpriserna är redan högre i dessa bygder. Det hade varit nödvändigt med ett beslut om differentierad bensinskatt. Det finns inga alternativ. Det finns ingen möjlighet att köpa månadskort och använda det för resor även på fritiden. Förhållandena är så helt olika dem som råder i städerna. På samma sätt innebär energimoms inget positivt för biobränslena.

Dessa län har lägre skatteunderlag än landets överhettade områden. Detta kommer att leda till negativa effekter vid införandet av skattereformen – för att inte tala om skattestoppet. Regeringen överför först en mängd uppgifter på kommunerna. Man inför skatteregler som fördyrar kraftigt, speciellt för glesbygdskommunerna, som har stora kostnader för sin hemtjänst. Man inför en skattereform som kommer att belasta kommunernas bidragsbudget. Sedan inför man skattestopp innan ens direktiven till utredningen om kommunalskatteutjämningen givits. Skogslänet har bidragit med en stor andel av nettoexportinkomsten i landet. De har bidragit med vattenkraftsvinster och vinster från gruvindustrin. Det är mycket märkligt att landet ser det som bidrag att ge något av detta tillbaka till skogslänet. Riksdagen bör göra en mycket kraftig markering vad gäller regionalpolitiken i skogslänet. Effekterna kan bara bli på ett visst sätt. Dessa kommuner kommer att få oerhört svårt att klara den nya situationen. Klyftorna mellan kommunerna kommer att öka. Det har landet inte råd med.

Hemställan

Mot. 1989/90

A94

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Västernorrlands län och dess behov,
2. att riksdagen hos regeringen begär en analys av kommunikationsnäten i skogslänen och förslag till åtgärder,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag angående Botniabanan och dess finansiering,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningslinjer och förslag vid högskolan i Sundsvall/Härnösand,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Västernorrlands behov av infrastrukturella åtgärder,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Fiskeristyrelsens hantering av utfiskning,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skogslänens betydelse för svensk ekonomi och vikten av att regionalpolitiken förnyas utifrån en ny syn på dessa län och deras behov.

Stockholm den 26 mars 1990

Görel Thurdin (c)